

Kuvailutasot

Yleistä RDA:sta 15.9.2022

Minna Kantanen

Kansalliskirjasto

Esityksen sisältö

- Suomalaiset kuvailutasot ja kuvailutasotaulukot
- Linjausprosessi
- Pakolliset elementit
- Pakollinen / ehdollisesti pakollinen
- Näkökulmana
 - Mitä uutta uudistuneessa RDA:ssa?
 - Mitä muutoksia Alkuperäiseen RDA:han verrattuna?

Esityksen lähteet

[RDA Toolkit](#)

Erityisesti:

- Ohjeistus-osio > Aineiston kuvailu
- Lähteet-osio > Käyttäjyhteisöjen aineistot > Käyttäjyhteisöjen tarkennetut ohjeet > Kirjastojen kuvailutasot

Kuvailutasotaulukot

- [Kansallinen kuvailutasotaulukko \(Alkuperäinen RDA\)](#)
- [RDA-linjaukset 2018-2019 \(alkuperäinen RDA\) yhteenveto](#)

- [Kansallinen kuvailutasotaulukko \(Uudistunut RDA\)](#)

RDA-säännöt ja kuvailutyö Suomessa

- RDA on kansainvälinen kuvailustandardi
- Suomessa kansalliset kuvailun asiantuntijaryhmät
 - määrittävät kansalliset kuvailutasot
 - laativat kansalliset linjaukset Toolkitin ohjeiden noudattamisesta:
 - Alkuperäinen RDA - Suomalaisten kirjastojen linjaukset (SKL)
 - Uudistunut RDA - Suomalaiset linjaukset (SL)
 - laativat käytännön sovellusohjeet (kaikki löytyvät [sivustolta](#))
 - RDA-sovellusohje (KUMEA)
 - Musiikin RDA-sovellusohje (Muusa)
 - Sisällönkuvailuopas (Sisku)
 - Aineistokohtaiset työohjeet (KUMEA)

Ohjeet toimijoiden kuvailuun Toimijakuvailupalvelun laatimassa [Toimijakuvailuohjeessa](#)

Uuden RDA:n linjausprosessi Suomessa 2019-2022

- [RDA-prosessin kuvaus ja aikataulu](#)
 - Linjausprosessiin ovat osallistuneet Kuvailusääntöpalvelun lisäksi kaikki kansalliset kuvailun asiantuntijaryhmät
 - Kuvailustandardiryhmä (Kusti)
 - Kuvailevan metatiedon asiantuntijaryhmä (KUMEA)
 - Sisällönkuvailun asiantuntijaryhmä (Sisku)
 - Musiikin metatiedon asiantuntijaryhmä (Muusa)
 - Toimijakuvailuverkosto (Toiku-verkosto)
 - Linjaukset on valmisteltu kuvailun asiantuntijaryhmissä ja niitä on käsitelty työryhmien yhteisissä työpajoissa.
- > Lopputuloksena yhdessä hyväksytty kansallinen soveltaminen ja kansalliset kuvailutasot.

Kuvailutasot Suomessa

Tehokas kuvailu

- Ohjeistus-osiossa > Aineiston kuvailu > Tehokas kuvailu
- Toolkitissä on määritelty erikseen minimikuvailu kaikille aineistoentiteeteille eli teokselle, ekspressiolle, manifestaatiolle ja kappaleelle.
- Aineistoentiteettien minimikuvailuissa on mukana vain muutama elementti.
- Aineistojen identifioinnin ja löytyvyyden näkökulmasta näitä minimikuvailuja on täydennettävä muilla elementeillä.
- Soveltamisohjeet, linjaukset, kuvailijan harkinta ja tiedon saatavuus ohjaavat muiden tarvittavien elementtien valintaa.

Tietoaineiston tehokas kuvailu

- [Tietoaineiston tehokas kuvailu](#)
 - Kuvailun asiantuntijaryhmät keskustelivat linjaustyön aikana paljon siitä, mitä tehokas kuvailu tarkoittaa.
 - Siksi päädyttiin tekemään siitä kansallinen linjaus:
 - Tehokas kuvailu tarkoittaa tuloksekasta ja aineistojen löytyvyyttä edistävää kuvailua.
- Kansalliset kuvailutasot on laadittu tältä pohjalta.

Kansalliset kuvailutasot

Kuvailutasot määrittävät, mitkä kuvailuelementit ovat pakolliset milläkin kuvailutasolla.

Alkuperäinen RDA

- Kuvailutasot: **ydintaso** ja **perustaso**
- [Kansallinen kuvailutasotaulukko](#)
- Täydentävät linjaukset, joita ei ole näkyvissä Toolkitissa eli [RDA-linjaukset 2018-2019 \(alkuperäinen RDA\) yhteenveto](#)

Uudistunut RDA

- kuvailutasot: **suppea taso** ja **laaja taso**
- [Kansallinen kuvailutasotaulukko](#)
(1.12.2021)

Alkuperäisen RDA:n kuvailutasot

Ydintasolla tallennetaan

- RDA:n pakollisiksi määrittelemät **ydinelementit**

Perustasolla tallennetaan

- **ydinelementit**
- ja
- lisäksi suomalaisten kirjastojen pakollisiksi linjaamat **lisäydinelementit**

Uudistuneen RDA:n kuvailutasot

Suppea ja laaja taso

Alkuperäisen RDA:n **ydinelementit**

Uudistuneen RDA:n **minimi- tai koherenttitason elementit**

Elementit, joka on **määritelty merkittäväksi aina** jossakin kuvailun kansallisen asiantuntijaryhmän **sovellusohjeessa**

Laaja taso lisäksi

Alkuperäisen RDA:n **lisäydinelementit**

Uudistuneen RDA:n **ehdollisesti pakolliset elementit**

- RDA Toolkin määrittelemät
- Kuvailun asiantuntijaryhmien linjaamat

Pakolliset elementit

- Pakolliset elementit merkitään kuvailuun vain silloin, kun tieto on saatavilla ja sovellettavissa eli mahdollista tallentaa.
- Laajalla kuvailutasolla elementit voivat olla myös ehdollisesti pakollisia.
- Kaikkia elementtejä ei merkitä jokaiseen kuvailuun, vaan elementit valitaan aineistokohtaisesti.
- Kuvailuun saa tallentaa myös muita kuin kuvailutasolle määriteltyjä elementtejä.

Ehdollisesti pakolliset elementit

Esimerkkejä

- Teoksen tunniste on pakollinen, kun teos kuvaillaan erikseen
- Teoksen elementti leveys- ja pituusasteet ovat pakollisia, kun tieto on helposti saatavilla
- Tietyt suhde-elementit (esim. teoksen ekspressio ja ekspression edustama teos) merkitään, jos tallennusformaatti sen sallii

Sovellusohjeista nousevat pakolliset elementit

- Elementti on pakollinen sekä suppealla että laajalla tasolla, jos se on määritelty merkittäväksi **aina** kuvailun kansallisen asiantuntijaryhmän sovellusohjeessa.
- Pakollisuus voi liittyä
 - kaikkiin aineistoihin / johonkin tiettyyn aineistoon / tiettyyn näkökulmaan
- Myös aiemmin kuvailuun on merkitty muita kuin ydin- ja lisäydinelementtejä
 - sovellusohjeissa on ollut suosituksia tai vahvoja suosituksia merkitä jokin tieto mukaan kuvailuun
- Uutta on se, että kaikki sovellusohjeista nousevat pakolliset elementit viedään myös Toolkitiin, josta viitataan sovellusohjeisiin (tavoitteena yhtenäisempi ohjeistus)
 - Lista mahdollisesti täydentyy, kun ohjetekstejä tarkistetaan

Miten kuvailutasot muuttuvat?

- Kaikki ei muutu
- Uudessa RDA:ssa on joitakin kokonaan uusia elementtejä
- Muutoksia aiempaan
 - elementtien nimissä
 - siinä mihin kuvailuentiteettiin elementti kuuluu
- [Suomalaisten kirjastojen kuvailutasot](#) - esittely

Muutoksia teoksen elementeissä 1/3

- **Merkintälähde** = Manifestaation kohta, josta tieto jäljennetään kuvailuun
 - Uusi elementti
- SL: Pakollinen vain liikkuvaa kuvaa sisältävässä aineistossa, äänikirjoissa ja verkkoaineistoissa. Muissa aineistoissa merkitään vain silloin, kun merkintälähteenä käytetään muuta kuin ensisijaista tiedonlähdettä.
- Uutta on pakollisuus äänikirjoissa

SL: Kuvailuun merkitään päänimekkeen merkintälähde

Esimerkki:

588 \$a Nimeke kannesta.

Muutoksia teoksen elementeissä 2/3

- **Teoksen ajankohta**

- Uusi elementti
- Pakollinen suppealla tasolla elokuvan auktorisoidussa hakutiedossa (ensi-iltavuosi) ja laajalla tasolla musiikkiaineistossa
 - Musiikkiaineistossa pakollinen laajalla tasolla tarkoittaa sävellysajankohdan merkitsemistä rakenteistettuna kuvailuna erillisenä elementtinä.

- *Alkuperäinen RDA: Elokuva-aineistossa teokseen liittyvä ajankohta (ensi-iltavuosi) on ydinelementti myös silloin, kun sitä ei tarvita erottamaan saman nimisiä teoksia toisistaan. Ajankohta merkitään osana hakutietoa.*

Muutoksia teoksen elementeissä 3/3

- **Avainnimeke**

- Pakollinen teoksen elementti laajalla tasolla sarjamaisessa aineistossa ja kansallisbibliografisessa kuvailussa
 - *Alkuperäinen RDA: pakollinen manifestaation elementti sarja-aineistossa perustasolla*

- **Myöhempi teos ja edeltävä teos**

- Pakollisia teoksen elementtejä laajalla tasolla sarjamaisessa teoksessa
 - *Alkuperäinen RDA: Aiempi päänimeke ja myöhempi päänimeke manifestaation pakollisia elementtejä sarja-aineistossa perustasolla*

Sarjamaisen teoksen kuvailun elementtejä käsitellään Uudistuneen RDA:n koulutustilaisuudessa 6.10.2022 Heidi Ronkaisen esityksessä Diakroniset teokset.

Muutoksia ekspression elementeissä

- **Musiikin esityskokoonpano**

- Pakollinen ekspression elementti laajalla tasolla
- Musiikin esityskokoonpano on nyt ekspression elementti
- Teoksen elementteihin on tullut edustavan ekspression musiikin esityskokoonpano, joka vastaa vanhaa musiikin esityskokoonpano - elementtiä (mutta ei ole enää pakollinen).
 - *Alkuperäinen RDA: esityskokoonpano pakollinen teoksen elementti nuottiaineistossa ja esitetyssä musiikissa perustasolla*

Musiikkiaineistoihin liittyy useampia muutoksia ekspression elementeissä. Tapani Moisio esittelee musiikkiaineistojen kuvailuun liittyviä muutoksia Uudistuneen RDA:n koulutustilaisuudessa 3.11.2022.

Muutoksia manifestaation elementeissä

Painosten merkitseminen – termimuutoksia, suomalaisen linjauksen sisältö ei ole muuttunut

Painosmäärite

- Pakollinen suppealla tasolla
- *Alkuperäinen RDA: Painostiedot on ydinelementti*
- **Muuttumattoman lisäpainoksen painosmäärite**
 - Pakollinen laajalla tasolla
 - *Alkuperäinen RDA: Tieto muuttumattomasta lisäpainoksesta on lisäydinelementti*
- **Nimetyn uudistetun painoksen määrite**
 - Pakollinen suppealla tasolla
 - *Alkuperäinen RDA: Tieto nimetystä uudistetusta painoksesta on ydinelementti*

Kappaleen elementeistä

Uuden RDA:n kuvailutasoissa on mukana myös kappaleeseen liittyviä pakollisia elementtejä suppealla tasolla.

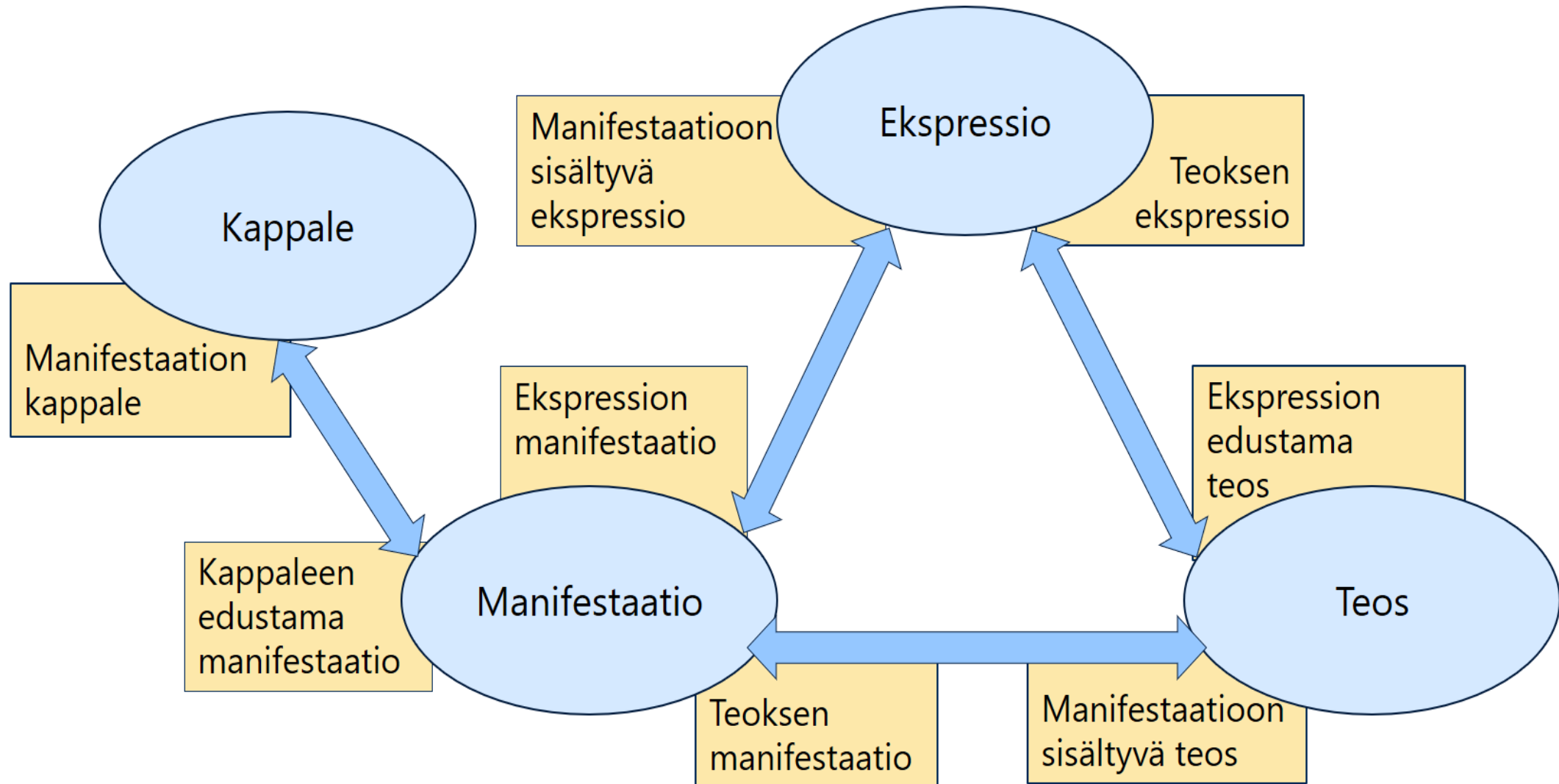
Esimerkiksi

- **Kappaleen tunniste**
- **Kappaleen edustama manifestaatio**
 - *Alkuperäinen RDA: kappaleen kuvailun elementtejä ei ole mukana kuvailutasotaulukoissa*

Koherentti kuvailu

- Tietoaineistojen tehokas kuvailu noudattaa **koherentin kuvailun** vaatimuksia.
- Tietoaineiston koherentti kuvailu muodostetaan liittämällä tietoaineiston teoksen, ekspression, manifestaation ja kappaleen kuvailut toisiinsa suhde-elementeillä.
- Sitten kun aineistointiteetit kuvaillaan erikseen, erilliset kuvailut on liitettävä yhteen suhde-elementeillä.
 - Tätä ei voida toteuttaa MARC 21 –kuvailussa.

Suhde-elementit koherentissa kuvailussa

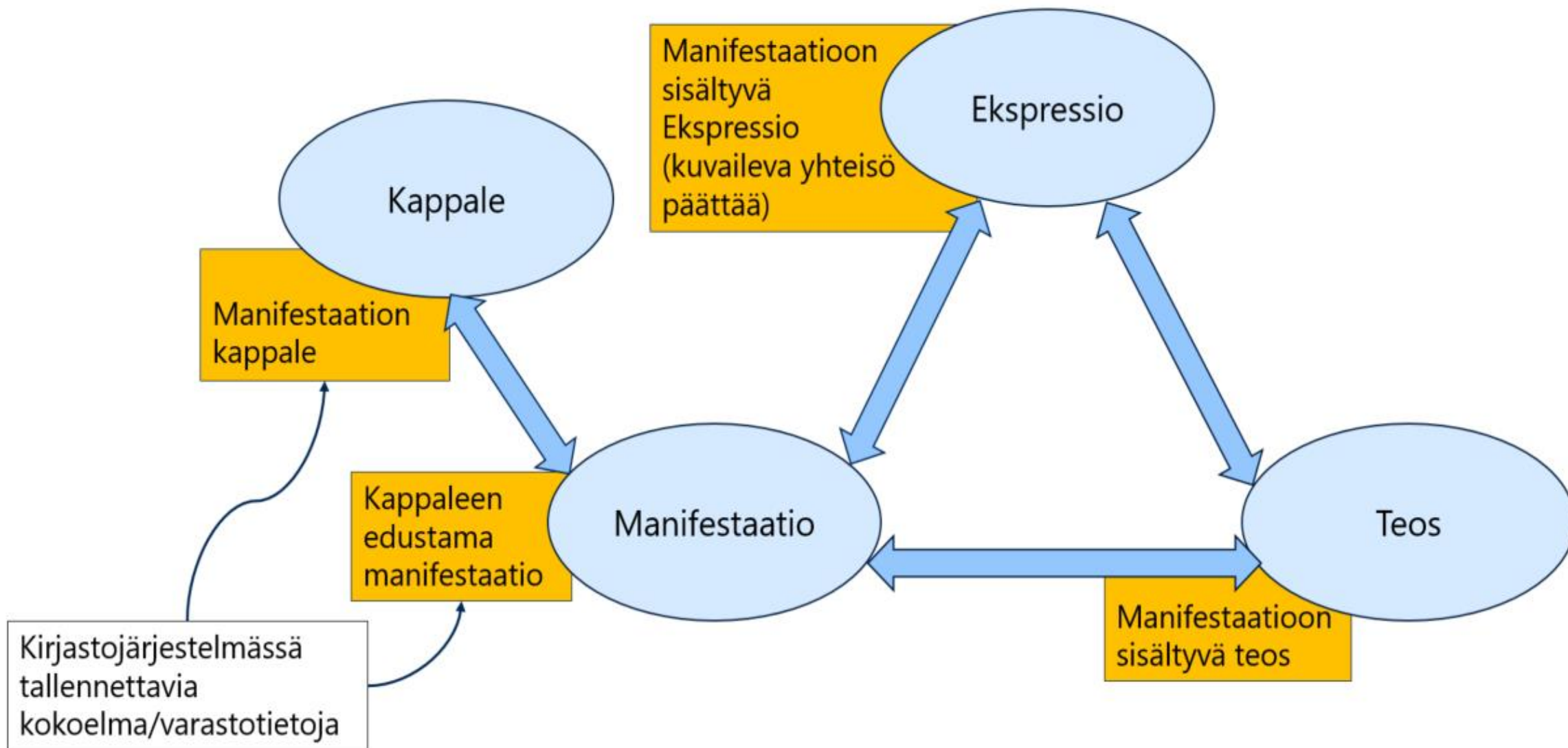

Aineistoentiteettien suhde-elementtien merkitseminen

- Nämä pakollisia suppealla tasolla:
 - Manifestaatioon sisältyvä teos
 - Kappaleen edustama manifestaatio
 - Manifestaation kappale
- Nämä suhde-elementit merkitään suppealla tasolla, jos tallennusformaatti sallii:
 - Teoksen ekspressio
 - Teoksen manifestaatio
 - Ekspression edustama teos
 - Ekspression manifestaatio
- Manifestaatioon sisältyvän ekspression merkitseminen on kuvailevan yhteisön päätettävissä

Käyttöönotto sitten kun aineistoentiteetit kuvaillaan erikseen eli käytännössä näistä ei uusia tallennettavia elementtejä MARC 21 –kuvailuun

Aineistoentiteettien väliset suhde-elementit MARC 21 –kuvailussa

Lopuksi

- Uuden RDA:n käyttöön siirrytään vaiheittain.
- Kaikkia pakollisia elementtejä ei voi soveltaa heti kun siirrytään käyttämään uudistunutta RDA:ta, jos tallennusformaatti on MARC 21.
- MARC 21 –formaattia kehitetään vastaamaan uudistuneen RDA:n tarpeita, mutta täydellinen vastaavuus on mahdotonta.
- Osa uusista RDA-elementeistä voidaan merkitä kuvailuun vasta, kun käytössä on linkitetyn datan tuotantoa tukeva tietomalli (MARC 21 -formaatin seuraaja) ja uutta tietomallia hyödyntäviä järjestelmiä.
- Syksyn muissa koulutustilaisuuksissa esitellään tarkemmin uudistuneen RDA:n elementtejä ja muutoksia eri aineistojen kuvailussa.

Kiitos.

Kuvailusääntöpalvelu kuvailusaannot-posti@helsinki.fi